Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas 2002 m. gruodžio 7 d. Nr. 235 (41)

Saturday supplement December 7, 2002 No. 235 (41)

Kalbos kilmė, pradžia ir išsivystymas

Antanas Klimas

Keli žmonės, perskaitę mano knygelę *Kalbos puošmenos ir pabiros* (Vilnius, 2001), manęs prašė parašyti apie kalbos — *perse* — pradžią bei kilmę ir šnekos/kalbos išsivystymą šioje mažoje planetoje. O šiuo metu mūsų žemelėje priskaitome apie 5,000 kalbų.

I. Kelios įvado pastabos

Vienas kalbos aistruolis klausia, ar visos šios žemės kalbos — per daugelį tūkstančių metų — išsivystė iš **vienos** kalbos, ar keliose žemės vietų vystėsi atskiros kalbų grupės, arba kalbų šeimos?

Niekas — nei kalbininkai, nei istorikai, nei psichologai, nei antropologai, nei fiziologai — to klausimo atsakyti negali. Bendra nuomonė yra tokia: gali būti ir taip, ir kitaip. T.y., visos tos šių dienų kalbos (apie 5,000) galėjusios išsivystyti iš **vienos** kalbos, arba įvairios kalbos galėjusios išsivystyti ir visiškai atskirai — iš daugelio kalbos šaltinių.

Kaip pati šneka/kalba prasidėjo, niekas nieko tiksliau pasakyti negali, nes kalba (kalbos) vystėsi kelis šimtus tūkstančių metų, ir jos visos visą laiką taip daug keitėsi, kad vadinamosios pirminės kalbos niekaip negalima atstatyti, atkurti. Beveik to negalima net įsivaizduoti.

Todėl daugelis kalbininkų, antropologų, psichologų net ir nenori rašyti apie kalbos pradžią, kilmę bei ankstyvąjį išsivystymą.

Bet visgi esama kelių teorijų, hipotezių, kurių svarbiausias mes čia suminėsime.

1. **Gamtos garsų pamėgdžiojimo hipotezė.**

Ji kitaip dar yra vadinama onomatopoetinė hipotezė. Kai kurie kalbininkai galvoja, kad kalba galėjusi atsirasti tada, kai žmonės mėginę pamėgdžioti įvairius gamtos garsus. Tai mes žinome dėlto, kadangi kiekvienoje pasaulio kalboje yra aiškių gamtos garsų, sukeliamų gyvulių, paukščių, vabzdžių, vėjo, vandens, medžių, lietaus, audros, perkūno, griausmo ir pan. Tik keli labai aiškūs pavyzdžiai iš lietuvių kalbos: *kukuoti, mūkti, šnypšti, dūgzti, zirsti, kriuksėti, pliaukšėti, paukšėti, šnibždėti, murmėti, baubti, kliuksėti, čiaudėti* ir t.t.

Antra vertus, remiantis šia hipoteze, yra labai sunku paaiškinti, kaip išsivystė tarkim, tokie žodžiai, kaip skaitvardžiai: *vienas, du, trys, keturi, penki*... Ir daugelis abstrakčių žodžių...

2. **Vidinio fiziologinio išsireiškimo hipotezė.**

Žmonės, esą, labai seniai „leisdavę" įvairius garsus: *žagsėjo, riaugėjo, atsirūgdavo, prunkštė, čiaudėjo, juokėsi, kvatojo, kosėjo, mykė, klykė, kriokė, cypė*... Per kartų kartas, beimituojant, pamėgdžiojant bei bemoduliuojant šiuos ir panašius „kūno" garsus, išsivystė kalba, tiksliau sakant, šneka, šnekėjimas, kas vėliau buvę susisteminta.

3. **Informacijos/komunikacijos perteikimo hipotezė.**

Pagal ją — žmonės visą laiką norėję vienas kitam ką nors pasakyti, pareikšti, paaiškinti, garsais perduoti. Seniai, labai seniai tai buvę daroma gestais, judesiais, palydimais tam tikrais garsais. Kada žmogus pradėjo gamintis vis įvairesnius bei sudėtingesnius įrankius, tos informacijos/komunikacijos reikėję vis daugiau, ji darėsi sudėtingesnė. Žmogus pradėjęs įvardinti įvairius įrankius, daiktus, veiksmus, o vėliau ir abstrakčius dalykus... Taip per tūkstančius generacijų išsivysčiusi kalba (kalbos).

4. **Išraiškos hipotezė.**

Ši hipotezė rišasi su žmogaus palinkimu gerbti, garbinti kokias nors aukštesnes būtybes, dievus. Šios hipotezės šalininkai galvoja, kad seniausia tokio garbinimo forma yra buvusi vienoki ar kitoki judesiai, tam tikri apeiginiai šokiai. Tų judesių/šokių metu buvę šaukiama, rėkiama, niūniuojama, skanduojama bei giedama. Iš viso to per tūkstančius metų išsivysčiusi kalba.Teisybė, ši hipotezė turi mažiausia šalininkų.

Kai kurie kalbininkai galvoja, kad kalbos kilmę/pradžią reikėtų aiškinti — bent iš dalies — visomis anksčiau minėtomis hipotezėmis. Tai reikštų, kad kai kurie kalbos garsai, žodžiai, formos atsiradę, išsivystę tai dėl vienos, tai dėl kitos priežasties. Vėliau visi tie garsai, žodžiai, formos susipynę į vieną sandarą „pagamindami" posakius, išsireiškimus, sakinius.

Bet, reikia pasakyti, kad niekas iš kalbininkų netvirtina atradęs, arba bent teoriškai sugalvojęs, kalbos kilmės raktą.

Visos pasaulio kalbos — ir mirusios, ir gyvosios — per ilgus tūkstantmečius yra labai daug pasikeitusios, ir jose dabar nebeįmanoma surasti kokių nors pradinių kalbos bruožų bei elementų.

Fiziologai dabar galvoja, kad patys pirmieji kalbos (šnekos) daigai, t.y. tam tikri garsai, galėję pasigirsti jau prieš daugmaž 1,000,000 metų, kada *homo sapiens* jau tvirtai pradėjo vaikščioti dviem kojomis, t.y., kada jis jau tapo *homo erectus*.

Tuo metu, spėjama, jau buvę pakankamai išsivystę žmogaus smegenys, kurie valdo tuos žmogaus kūno organus, gaminančius garsus: t.y. plaučius, gerklę, balso stygas, burnos dalis, liežuvį, lūpas, dantis ir pan.

Kalbininkai galvoja, kad pirmieji žmogaus pro burną išleisti garsai žymėjo tai, kas žmogui buvo sava, artima, gerai pažįstama: būtent, žmogaus kūno dalys ir tų dalių atliekamos funkcijos.

II. Šnekos/kalbos pradžia

Kai kurie to klausimo tyrinėtojai samprotauja, kad pačioje pradžioje, pradžios stadijoje, žmogus galėjęs imituoti, pamėgdžioti gal trijų rūšių garsus:

a. savo kūno garsus;

b. artimos aplinkos garsus;

c. kūdikių vebeliavimą bei burbuliavimą.

Reikėtų čia gal prisiminti, kad anais labai senais laikais žmogus (*homo sapiens; homo erectus*) dar neturėjo daug įrankių, neturėjo būstų, namų, o gyveno olose, miškuose, gal prie upių ir ežerų. Anais laikais — prieš šimtus tūkstančių metų — žmogus dar neturėjo drabužių, o dangstėsi kailiais, lapais, šakelėmis, lapų pintiniais. Ir šeimos, manoma, dar nebuvę... Visa tai atsiradę daug vėliau, po daugelio tūkstančių metų.

Kokius garsus žmogus pirmiausia ištarė, sunku net ir įsivaizduoti. Tačiau daugelis tyrinėtojų sutinka, kad ankstyviausi žmogaus šnekos garsai buvę balsiai, nes juos ištarti lengviausia. Gal kas nors panašaus į *a, e, i, y, o, ū, u*... Priebalsiai (*b, d, g, p, t, k, m, n, s* ir t.t.) išsivystę kiek vėliau.

Kokie yra buvę pirmieji skiemenys, žodžiai, posakiai, sakinėliai — niekas dabar negali pasakyti.

III. Šnekos (kalbos) vystymasis

Per tuos kelis šimtus tūkstančių metų žmogaus šneka (šnekos), arba kalba (kalbos) niekuomet nebuvo nusistovėjusi: ji nuolat keitėsi — iš vienos vietos į kitą, iš vienos kartos į kitą.

Mums dabar tai labai sunku spręsti, nes kalbos vystėsi, kaip jau buvo minėta, gal apie 1,000,000 metų, t.y. per 250,000 kartų. O tik apie 3,500 m. pr. Kr. pasirodo patys pirmieji rašto paminklai: Egipto *hieroglifai* ir sumerų *kyliaraštis*. Taip pat mes šiek tiek žinome apie vienos kitos kalbos išsivystymą tik per paskutinius 5,500 metų, o prieš tai buvę 995,000 metai mums ligi šiol — bent kalbų atžvilgiu, vis dar yra *terra incognita*.

Didelė dalis tų 5,000, šiuo metu Žemėje esančių, kalbų dar ir dabar neturi rašto. Kas metai keliasdešimt kalbų išmiršta, išnyksta. Pvz., JAV anksčiau keliasdešimt tūkstančių asmenų turėjusi, kajovų (Kiowa) indėnų kiltis 2001 metais jau teturėjo tik 250 kajovų kalbą dar mokančių indėnų.

Amazonės džiunglėse kadaise buvę kalbama keliais šimtais atskirų kalbų. Šiuo metu tų kalbų yra likusių tik keliolika.

Dabar vėl grįšime prie šnekos/šnekų ir kalbos/kalbų išsivystymo.

Gal prieš 900,000 m. pradėjo sidėjo — taip samprotaujama — lyg ir antroji šnekos/kalbos išsivystymo pakopa: susidarė jau tam tikros garsų grupės, skiemenys ir atskiri *žodžiai, vardai, pavadinimai*.

Kai kurie mokslininkai (kalbininkai, antropologai, fiziologai, istorikai, psichologai) samprotauja, kad tokie ankstyvieji žodžiai gal dar turėję daug reikšmių. Tik vėliau vienas žodis pradėjęs žymėti vieną konkretų daiktą, dalyką, veiksmą ir pan.

Per pirmąją to vieno milijono metų pusę, galima spėti, atsiradę, šalių garsų grupių, taip pat ir atskirų žodžių, vienas kitas trumpas posakis, trumpi sakinėliai.

Kiek vėliau — gal prieš 500,000 metų — atsiradę aplinkos, įrankių, šeimos narių pavadinimai, vardai, žodžiai. Žinoma, čia visa tai dar vis yra tik spėjimai.

Sunkiau įsivaizduoti ir suprasti, kaip atsirado ir išsivystė veiksmo pavadinimai, veiksmažodžiai; o ypač sunku įsivaizduoti, kaip išsivystė abstrakčios sąvokos. Vieno kito veiksmažodžio atsiradimą, tarkim, galima suprasti; pvz., *galvoti,* aišku, yra sudarytas iš daiktavardžio *galva,* o pats žodis *galva,* manoma, turi ką nors bendra su daiktavardžiu *galas*... Bet kaip išsivystė žodžiai *eiti, tikėti, dėti, imti,* ir t.t.?

IV. Paskutiniai 100,000 metų

Beveik visi šio klausimo tyrinėtojai sutinka, kad prieš 100,000 metų mūsų žemelėje jau buvę daug kalbų: keli šimtai, o gal ir keli tūkstančiai.

Šiame paskutiniame šimtatūkstantyje jau vienaip ar kitaip buvę gyvenama visuose žemynuose: Afrikoje, Europoje, Azijoje, Amerikoje ir Australijoje. Juo plačiau žmonės paplito po visus žemės kampelius, tuo daugiau išsivystė kalbų. Pvz., mes jau minėjome, kad vien Amazonės miškuose buvo kalbama keliais šimtais atskirų kalbų. Naujosios Gvinėjos saloje dar XX a. pradžioje buvo kalbama apie penkiais šimtais atskirų kalbų.

Tarp kitko, paskutiniais metais mokslininkai linkę galvoti, kad žmogus „keliavo" daugmaž taip: iš Afrikos į Europą ir Aziją, o iš ten — į Ameriką ir Australiją.

Reikia dar prisiminti, kad per tuos, tarkim, 995,000 metų egzistavo tik *šneka/šnekos*. Jokio rašto nebuvo. Todėl ir visos kalbos (šnekos, tarmės) galėjo smarkiai keistis.

Pirmieji mėginimai užrašyti kalbos garsus, buvo padaryti tik apie 3500 m. pr. Kr. — Egipte ir Šumerų valstybėje (dab. Irakas). Bet tuo metu keli tūkstančiai kalbų mūsų mažoje planetoje jau buvo visiškai išsivystę ir susiformavę, ir iš tų palyginti vėlyvų rašto paminklų labai sunku spręsti, kas galėjo įvykti per ankstyvesniuosius 995,000 metų.

V. Baigiamosios pastabos

1. Pirmiausia, visi mokslininkai sutinka, kad kalba yra tik kalbos padargų (plaučių, gerklių, balso stygų, burnos ertmės, gomurio, liežuvio, dantų, lūpų...) gaminamas garsų srautas, ir daugiau nieko. T.y., žmogaus šneka/kalba neturi ir negali turėti jokios, realų gyvenimą keičiančios, galios. Kitaip sakant, visos magiškos formulės, burtai, užkalbėjimai yra tik žmonių išsigalvoti dalykai.

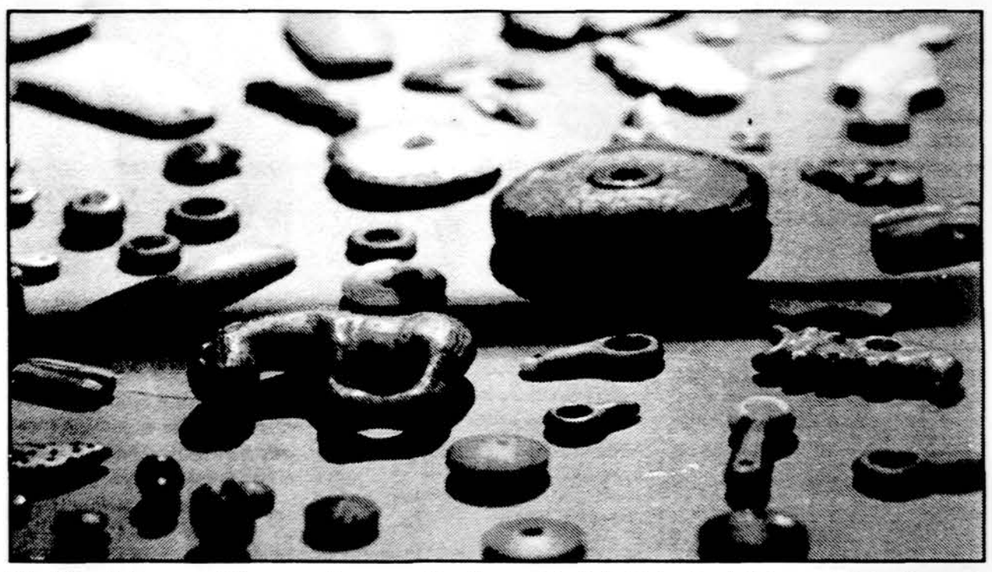

Mizgirių gintaro muziejaus parodos, suruoštos š.m. spalio 5 d. Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, IL, eksponatas „Nidos lobis" — jei prakalbėtų šie gintaro dirbiniai, gal atvertų mums žilosios lietuvių kalbos praeities paslaptis... Jono Kuprio nuotrauka.

Visų rūšių tautosaka — pasakos, dainos, padavimai, legendos, mįslės, patarlės, priežodžiai, visų tautų (ir kalbų) literatūra yra tik žmogaus pastangos save, savo kalbą kaip nors pratęsti, įamžinti, suteikti tokių galių, kurių pati kalba *perse,* jokiu būdu negali turėti.

2. Šiuo metu, 21-jo amžiaus pradžioje, yra tik viena vieninteliė visuotinė, tarptautinė, globalinė kalba: anglų. Visos kitos kalbos (apie 5,000), nors ir kaip mylimos, branginamos, yra vien vietinės kalbos.

Tai įvyko dėl dviejų pagrindinių priežasčių: a. angliškai kalbančios valstybės laimėjo du paskutinius pasaulinius karus (1914—1918 ir 1939—1945), ir b. 20-me amžiuje milžiniški technologijos bei komunikacijos pasiekimai buvo padaryti daugiausia angliškai kalbančiuose kraštuose.

3. Lietuvių kalba, pati archaiškiausia ir įdomiausia iš visų indoeuropiečių kalbų, išsilaikys dar ilgą laiką — kaip ir visos kitos Europos kalbos.

Nauju žvilgsniu pažvelgus į Julijoną Lindę–Dobilą

Lapkričio 14 dieną Lietuvių literatūros ir tautosakos institute literatūrologas Ramutis Karmalavičius suorganizavo mokslinę konferenciją „Literatūros esmių architektas". Ši Naujosios literatūros skyriaus konferencija buvo skirta rašytojo, dramaturgo, publicisto bei kritiko Julijono Lindės-Dobilo (1872-1934) 130-osioms gimimo metinėms paminėti. Konferenciją parėmė Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas.

Šis lietuvių rašytojas nepelnytai buvo nustumtas į literatūros paribį. Pasak Ramučio Karmalavičiaus, vakarietiškosios idėjos kaip tik sklido per Sofiją Čiurlionienę-Kymantaitę, Juozapą Albiną Herbačiauską, Kazį Puidą ir Julijoną Lindę-Dobilą. Šie autoriai lietuvių literatūroje per menkai vertinami. Ši konferencija — svarbus įvykis literatūros ir visos kultūros procese, nes naujai įvertinama Julijono Lindės-Dobilo asmenybė, jo kūrybos reikšmė lietuvių literatūrai. Neabejotinas Lindės-Dobilo, kaip kultūrintojo, europietintojo, įnašas. Konferenciją pradėjęs, literatūrologas, instituto direktorius Algis Kalėda teigė, jog daugelio mąstyme Lindė-Dobilas, jo kūrybinis palikimas dar skamba kaip savotiškas anachronizmas. Lindės-Dobilo mąstymo kitoniškumas, asmenybės maištingumas, tautiškas nusiteikimas ir nuostatos nebuvo parankūs sovietmečiu, tad apie šį autorių kalbėta atsargiai. Konferencija aktuali, nes Lindė-Dobilas buvo naujai suvoktas pranešėjų pasisakymuose, naujomis jo kūrybos interpretacijomis.

Konferencijos dalyviai pabrėžė, jog Julijonas Lindė-Dobilas buvo neeilinė asmenybė. Rašytojui teko gyventi skirtingų tautų ir religijų aplinkoje. Lindė-Dobilas gyveno XIX-XX amžiaus sandūroje, skaudžiai patyrė 1905 metų revoliucijos įvykius. Brendo dviejų kultūrų — lietuvių ir latvių — atmosferoje. 1981 m. Kuldygoje, Latvijoje, rašytojas baigė keturias vokiškos gimnazijos klases. Tais pačiais metais įstojo į Kauno kunigų seminariją. Dirbo nevienoje Latvijos katalikų parapijoje. 1922 m. mokytojavo ir direktoriavo Panevėžyje. Skirtinga aplinka išugdė Lindės-Dobilo toleranciją.

Konferencijos dalyviai įvairiapusiškai interpretavo Lindės-Dobilo kūrybą. Be abejo, daugiausia dėmesio susilaukė jo romanas *Blūdas, arba Lietuva buvusios Rusijos revoliucijos mete* (1912). Tai — pirmasis psichologinis lietuvių romanas, nutiesęs taką Vinco Mykolaičio-Putino kūriniui *Altorių šešėly*. Loreta Mačianskaitė iškėlė šio kūrinio neskaitomumo problemą. Ištiesi *Blūdas* sunkiai skaitomas dėl ištęsto pasakojimo, filosofavimų — retas skaitytojas ryžtasi perskaityti šį romaną. Pranešėja, prisidengusi naiviojo skaitytojo kauke, pranešime „Ką reiškia blūdas *Blūde* interpretavo ambivalentišką santykį tarp noro ir baimės „blūdyti". Loreta Mačianskaitė iškėlė subjektyvumo problemą romane. Elena Naujokaitienė pranešime „Julijono Lindės-Dobilo legendinio mąstymo stilistika Vasilijaus Kandinskio ir Jurgio Baltrušaičio rekonstrukcijų kontekste" laisviau interpretavo romaną, jame įžvelgdama legendos bruožų. Akademiškesne interpretacija pasižymėjo Rimanto Skeivio pranešimas „Bajoriūno dilema: nuo tikėjimo prie žinojimo". Rašytojui pasisekė gyvai perteikti Bajoriūno charakterį. Personažas — atsispindintis, tapsmo žmogus.

Be geriausio kūrinio — romano *Blūdas* — Lindė-Dobilas yra parašęs dvi dramas: *Širdis neišturėjo* (1921) ir *Kur laimė* (1930). Nors nė viena jų nebuvo pastatyta, bet kiekviena savaip įdomi — teigė Aušra Martišiūtė pranešime „Julijono Lindės-Dobilo draminė kūryba ir kritika".

Nukelta į 4 psl.

Šio šeštadienio priedo puslapiuose:

Kaip ir kada prasidėjo žmonijos kalba; prisimintas Lindė–Dobilas. — 1 psl.

Sėkmingas „Exultate" choro koncertas; vargonų virtuozo sukaktis; muzikos mokyklų kongresas. — 2 **psl.**

Sugrįžimai ir jiems paminėti koncertas Panevėžyje; muzikos ruduo atnešė pavasarį — 3 psl.

Lietuviški kryžiai iš Kolumbijos; užmegztas svarbus ryšys. — 4 psl.

„Exultate"

Giesmių skambesys, stygininių instrumentų muzikos garsai, atsimušę į vitražais išpuoštus aukštus šventovės skliautus, pamažėle sklaidėsi ir nyko, nutilo ir garsūs plojimai, išsiskirstė žmonės, tik laiko metraštyje liko įrašyta: 2002 metų lapkričio 9 dieną Dievo Motinos Nuolatinės Globos šventovėje, Clevelande įvyko parapijos choro „Exultate" 20-mečio jubiliejinis koncertas.

Sėdėjome šventovėje, pavirtusioje koncerto sale, gėrėjomės gražiausiai ir tvarkingiausiai pasipuošusiais dainininkais, stebėjomės punktualiai pradėtu koncertu, ir gėrio ištroškusias širdis, kaip tuščią taurę, pildėme nuostabios chorinės muzikos garsais. Dar kartą visi 500 dalyvavusieji klausytojai įsitikino, kad žmogiško grožio nesukurs jokie, kad ir tobuliausi, technologijos pasiekimai.

Koncertas pradėtas *a-capella* giesme „Ave Maria", muz. S. Rachmaninov, truputį jautėsi balso įtampa, choristų susikaustymas. Kitas kūrinys „Nesibaigianti auka", muz. F. Bajoro, pareikalavo dar didesnio vadovės mostų sekimo, įstojimai vienas po kito nepaleido dainininkų akių nuo vadovės dirigavimo. Prityrusi, tvirtą darbo patirtį turinti, chorvedė R. Čyvaitė-Kliorienė nesuklydo, parinkdama gana sunkų repertuarą, o dainininkai neapvylė nei jos, nei klausytojų. Kūrinyje „Jėzau, tyras sielos džiaugsme", muz. J. S. Bach, keitėsi nuotaika, jautėsi atsipalaidavimas dainininkų balsuose, giesmės atlikimui akompanavo styginių instrumentalistų orkestrėlis, sudarytas iš Cleveland orkestro ir Ohio kamerinės simfonijos atlikėjų. Nežinia, ar buvo ši šventovė kada girdėjusi tokį puikų vokalo ir styginių derinį, tokį nuoširdų atlikimą ir klausytojų audringus aplodismentus. A. Vivaldi „Magnificat" buvo pagrindinis sukaktuvinio koncerto kūrinys, kurio devynias dalis, duetų, solo partijas, akompanavo styginių instrumentų ansamblis. A. Vivaldi kūryboje chorinė — religinė muzika pasižymi unikalia muzikine išraiška. „Magnificat" yra žinomas savo glaustumu. Styginių instrumentų akompanimentas išradingai papildė choro skambesį, atskirų liturginių žodžių pabrėžimas, antroje dalyje „Ex exultavit", kurį atliko choro solistai R. Balsytė, V. Mulionienė ir E. Kijauskas, parodė kompozitoriaus — kunigo asmenybę, kurioje kaip tiltas jungiasi muzikinis pasaulis ir išryškintas liturgijos žodis. Pagirtina, kad R. Kliorienė solo partijų atlikimui pasirinko savas „žvaigždės" ir visą dėmesį tokios sukakties proga atidavė „Exultate" dainininkams.

Kaip karoliukų virtinė, viena dalis keitė kitą. „Suscepit Israel" — lyg įžangėlė į ypatingai linksmo charakterio „Sicut locutus est „terzet", kurių klausantis, galėjai jausti choristų pasididžiavimą savo darbu, jų džiaugsmą, atliekant, daugiau kaip prieš 300 metų baroko stiliumi parašytą, muziką.

A. Soderman sukurtas „Agnus Dei" nuskambėjo visiems buvusiems choristams, kurie iškeliavo į amžinybės namus, jų atminčiai buvo uždegtos žvakės, perskaitytos jų pavardės.

Puikiai parinkta ir sustatyta, į kulminaciją vedanti, kūrinių programa buvo išspausdinta meniškoje, nuotraukomis, sveikinimais, įvairiais atsiliepimais pagražintoje, programoje. Klausytojai galėjo sekti choro atliekamų giesmių žodžius, išspausdintus tose suvenyrinėse programose, tam tikslui šventovėje nebuvo prigesintos šviesos. Šventiškai nuotaikai sustiprinti, programos pabaigai R. Kliorienė parinko kūrinius, garbinančius Dievą, kviečiančius jungtis į naują giesmę ir džiaugsmingai žengti Dievo keliu („Jubilate Deo"), kurių atlikimui naudojo vargonų ir trimitų akompanimentą. „Exultate" choro 20-mečiui buvo specialiai R. Kliorienės užprašytas ir kompozitorės K. Vasiliauskaitės sukurtas (žodž. N. Kersnauskaitės), kūrinys „Džiugesio giesmininkai". Šios giesmės metu grupė šokėjų atliko liturginį šokį, simbolizuojantį tekančią Viešpaties upę, kuri yra mūsų gyvenimas, o mes toje upėje esame žvejai, todėl ir prašome „...surinki mus, Dieve, prie tekančios upės". Iškilmingiausiai nuskambėję du paskutiniai koncerto kūriniai „Gloria in Excelsis Deo" (muz. E. Daley) ir „Aleliuja" choras iš oratorijos „Mesijas" (muz. F. Hendel) visus klausytojus sukėlė ant kojų, o sutelpėjusi plojimų gausybė, nusinešusi paskutinius muzikos garsus, parodė klausytojų dėkingumą už tokį puikų religinės-chorinės muzikos vakarą.

Choro vadovė R. Kliorienė, tai muzikos mokymo laidas, per kurią, kaip per prizmę, pereina gaidose parašyta negyva muzika, kol ji pasiekia choristus ir atgyja gražiausiais garsais. „Man jie draugai pirmoje vietoje, man jie žmonės su džiaugsmais ir rūpesčiais, o tik vėliau mano choristai" — sako Rita. Kai tokia vadovės filosofija susijungia su parinktu repertuaru ir jo įgyvendinimu, gaunasi ypatingai graži dovana visuomenei, kuri mato darnų kolektyvą, džiaugiasi gražiais renginiais. Šis choras ir yra svarbiausia Cleveland bendruomenės dalis, sukamoji ašis, apie kurią vyksta visas kultūrinis gyvenimas.

Antrąją 20-to gimtadienio dalį šventėme parapijos salėje, kurioje dalyvavo 340 svečių. Koncerto paliktą pakilią nuotaiką pratęsė sklandus V. Kliorio vadovavimas, kuris visų džiaugsmui pranešė, kad nebus jokių sveikinimo kalbų, o vakarui pradėti pakvietė generalinę konsulę I. Bublienę, parapijos kleboną G. Kijauską, choro vadovę R. Kliorienę ir taip ratas sukosi toliau. Džiugesio pilna, vadovė buvo perjuosta garbės juosta, skambėjo ilgiausių metų „Exultate" choristams ir visiems klevelandiečiams, remiantiems šį puikų chorą. Vakarui įsisiūbavus, grojant trankiam orkestrui, šokių aikštelėje pradėjo suktis poros. Ant kiekvieno stalo buvo padėta keletas dainorėlių, kurių labai prisireikė, pradėjus dainuoti liaudies dainas. Jau ne pirmą kartą choro renginiuose pastebiu, kad vadovė mėgina atgaivinti bendrą visų dalyvių dainavimą, kuris yra labai svarbus mūsų kultūros bruožas. Ir šį kartą toks sumanymas buvo labai sėkmingas, ypač jaunimo tarpe, kurie ne tik dainavo, bet ir liaudiškus ratelius šoko.

Visas choro „Exultate" suruoštas vakaras buvo labai sklandus ir pavykęs. R. Čyvaitės-Kliorienės profesionalumas dirigavime, kūrinių parinkime, organizaciniame darbe, jos kūrybiniai talentai ir didžiausias pasiaukojimas išeivijos chorinės muzikos puoselėjimui ta kryptimi veda ir choristus, o kitiems palieka puikiausią pavyzdį. Tegul Viešpaties meilė ir toliau įkvepia „Exultate" dainininkus bei jų vadovę siekti dvasinių gelmių muzikos garsais, tegu jų širdys niekada nenustoja dainavusios, kad išeivijoje ir toliau skambėtų giesmės prie gyvenimo tekančios upės.

Nijolė Benotienė

„Exultate" choras jubiliejinio koncerto metu.

„Exultate" choro vadovė muz. Rita Čyvaitė–Kliorienė po koncerto sveikina gerai giedojusius savo choristus.

Vargonų virtuozas Jonas Žukas pasitinka 95-ąjį gimtadienį

Besidžiaugdamas sklaidau muz. Vytauto Strolios man padovanotą, Lietuvoje išleistą, *2002 Muzikos kalendorių*. Tą, 130 puslapių kruopščiai paruoštą, kalendorių, kuriame yra muzikų (ne tik lietuvių), įvairios sukaktys (gimtadieniai, veikla, mirtys), sudarė Vaclovas Juodpusis. Jame lapkričio 12 dieną parašyta: „95 metai kai gimė vargonų virtuozas Jonas Žukas". Šalia to, leidinio gale net daugiau kaip trys puslapiai paskirti platesnei jo veiklos apžvalgai. Štai keletas to straipsnio detalių.

„ ... Antrojo pasaulinio karo bangai teko trauktis į Vakarus. To žingsnio neišvengė ir JAV gyvenantis vargonų virtuozas Jonas Žukas... Šiais metais Jonas Žukas pasitinka savo 95-ąjį gimtadienį. Jono Žuko nueitas kelias ir nuveikti darbai gali būti pavyzdžiu kiekvienam pradedančiam muzikui jau vien dėlto, kad jam teko pergyventi sudėtingas peripetijas, įveikti netikėtinus barjerus ir tik valia, užsispyrimu ir nenumaldomu troškimu siekti tikslo. To tikslo pirmasis barjeras buvo įveiktas dar Lietuvoje, studijuojant Kauno muzikos mokykloje-konservatorijoje pas Juozą Naujalį ir kitus to meto didžiuosius muzikus... Tęsti studijas Paryžiaus „Ecole Normale de Musique" Švietimo ministerija skyrė stipendiją. 1937 m. studijos buvo užbaigtos aukščiausio laipsnio diplomu „Licence d' Enseignement etd Eucution d' Orgue" vargonavimo ir improvizacijos srityse, kurias papildė diplominio darbo studija *Lietuvos vargonų istorija*. Įžymusis prancūzų kompozitorius ir vargonininkas Marcel Dupre, į savarankišką kūrybinį gyvenimą išleisdamas savo studentą J. Žuką, pasakė: „ ... Dabar jūs turite viską, kas reikalinga tolimesnei Jūsų muzikinei karjerai..."

Sugrįžus į tėvynę, J. Žukui Kauno konservatorijoje pasiūloma dėstyti vargonų, improvizacijos ir fortepijono specialybes. Tokia galimybe pasinaudota. 1937 m. vargonų muzikos rečitalį jis surengė Kauno Jėzuitų bažnyčioje, vėliau — ir Įgulos bažnyčioje, taip pat gimtojoje Švėkšnoje... Iš Rytų atėjo frontas. Jo banga ir nunešė J. Žuką į karo nuniokotą Vokietiją, kur vargonavo bažnyčiose, kartu Bažnytinės muzikos institute Heidelberge studijuodamas kompoziciją pas garsų to meto modernistą W. Fortnerį...

J. Žukas, apsigyvenęs JAV, ieškojo kelių, norėdamas praturtinti savo repertuarą lietuvių kompozitorių kūriniais. Viename laiške jis rašė: „ ... Aš, deja, neturiu jokio lietuviško veikalo savo repertuare, nors dėjau pastangų jų gauti. Žmonės, į kuriuos kreipiausi Lietuvoje, neįvertino mano intencijų, ar nesuprato to įvykio reikšmės, nepadėjo man..." Tame pačiame laiške ryškėja, kokį ypatingą dėmesį savo koncertams skyrė J. Žukas: „...Kiekvieni vargonai yra kitokie ir reikalingas laikas su jais susipažinti... Aš norėčiau bent 5 repeticijų po 2 val., kad niekieno nekliudomas galėčiau juos pastudijuoti..."

Negaliu be jaudulio skaityti 1989 m. spalio 24 d. J. Žuko rašytus apmąstymus: „Apreiškimo bažnyčia (Brooklyn, NY — P.P.) buvo mūsų kultūrinio gyvenimo centras ilgiems laikams. Atvykimo pradžioje... man buvo leista besąlygiškai naudotis gerais jų vargonais... Aš tais vargonais, su mažom išimtim, paruošiau visus savo koncertus ir išmokau daug naujų veikalų. Nebuvo lengva, nes bažnyčia buvo šalta, vargonų klaviatūra taip pat... Ko trūko — tai laiko, bet aš ir juo mokėjau naudotis ir daug pasiekti..."

Po to sekė dešimtys įspūdingiausių koncertų Baltimorėje, New Yorke, Toronto, Čikagoje, Filadelfijoje, Vašingtone, kuriuose J. Žukas atliko pačius sudėtingiausius pasaulio kompozitorių (J. S. Bach, Ch. M. Widor, C. Franck, S. Karg-Elert, E. Elgar, Ch. A. Tournemir, L. Vierne, J. Reubke ir kt.) parašytus kūrinius. Plataus atgarsio sulaukė ir jo koncertas Vašingtone minint Lietuvos krikšto 600 metų sukaktį.

Tad šiandien malonu garsiai ištarti nuoširdų Ačiū vargonų virtuozui Žukui, padėkoti jo šeimai, kuri sudarė sąlygas, kad jo gyvenimas būtų skirtas didžiajai muzikai, muzikos instrumentų karaliui — vargonams, kad jis visada savo profesionaliu atlikimu garsino Lietuvos vardą.

Jonas Žukas, 1949 m. su šeima atvykęs į JAV, visą laiką gyveno New Yorke. Tik prieš keletą mėnesių, patogumo dėliai, persikėlęs arčiau savo sūnaus dr. Jono Algio Žuko šeimos, apsigyveno Baltimore, MD.

Visa New Yorko lietuviškoji visuomenė, ir visi, kurie girdėjo ir džiaugėsi vargonų virtuozo Jono Žuko vargonų muzikos garsais, linki jam ilgiausių, sveikų ir harmoningų metų!

P. Palys

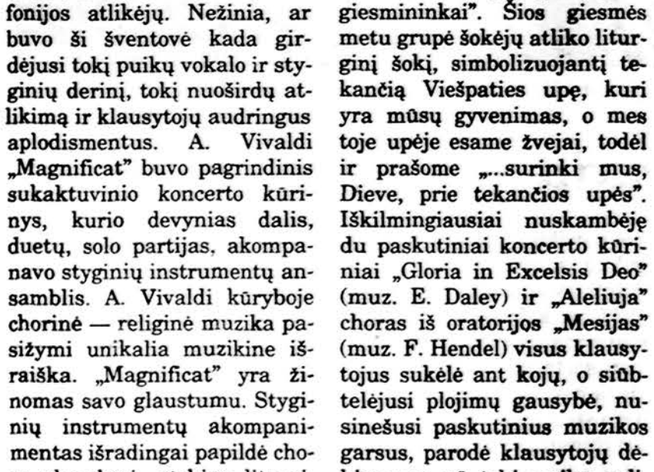

Lietuvos Respublikos garbės konsulė Cleveland, OH, Ingrida Bublienė (dešinėje) apjuosė „Exultate" choro vadovę Ritą Čyvaitę-Kliorienę jubiliejine juosta, po to, kartu su Dievo Motinos parapijos klebonu kun. Gediminu Kijausku, SJ, buvo sudainuota chorui ir jo vadovei „Ilgiausių metų".

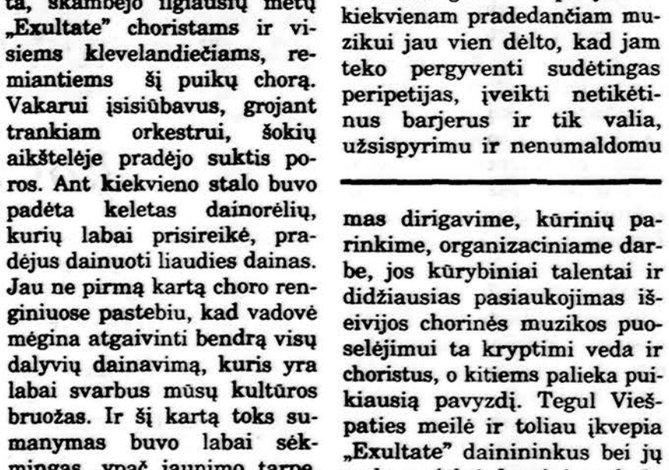

Jubiliejinis „Exultate" choro vainikas.

Aukštųjų muzikos mokyklų asociacijos kongresas

Lapkričio 15-18 d. Vilniuje, Lietuvos Muzikos akademijoje vyko tarptautinis Europos konservatorijų, muzikos akademijų ir aukštųjų muzikos mokyklų asociacijos (AEC) kongresas. Jame dalyvavo 170 Europos aukštųjų muzikos mokyklų rektoriai ar jų atstovai, taip pat svečiai iš JAV, Kanados, Korėjos, Kazachstano, Australijos. Kongresą globojo Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus.

Europos konservatorijų, muzikos akademijų ir aukštųjų muzikos mokyklų asociacija (Association Europeene des Conservatoirs, Academies de Musique et Musikhochschulten, sutrumpintai — AEC) įkurta 1953 m. Tai Europos kultūros ir švietimo tinklas, atstovaujantis profesionalius muzikus ruošiančių institucijų interesams. Asociacija savo tikslus įgyvendina, skatindama ir palaikydama tarptautinį bendradarbiavimą tarp savo narių, įgyvendindama tarptautinius projektus svarbiose profesionalaus muzikinio lavinimo srityse, kasmet organizuodama kongresus ir specialius seminarus nariams. Asociacija jungia 165 institucijas iš 37 valstybių. 70 proc. narių yra Europos Sąjungoje. Yra 14 asocijuotų narių iš 9 valstybių Šiaurės Amerikoje, Azijoje ir Australijoje. Aktyviųjų asociacijos narių studijų programos ir jų kokybė siekia aukščiausio profesinio lygio.

Asociacijos pagrindinis tikslas — europinė muzikinio švietimo, ruošiant profesionalius muzikus, politika: tarptautinis studentų ir dėstytojų judrumas, studijų programų tobulinimas, europinės kreditų sistemos diegimas, studijų kokybės vertinimas ir diplomų visoje Europoje pripažinimas. Visa tai yra bendrosios aukštojo mokslo erdvės kūrimas, vykdomas pagal Bolonijos deklaracijos nutarimus.

Lietuvos Muzikos akademija šios asociacijos nare tapo prieš 10 metų. 1995-1998 m. dalyvavo „Tempus" programos mobilumo projekte, teikiančiame galimybę siųsti LMA studentus į kitas Europos aukštąsias muzikos mokyklas. Jau tada Vakarų Europos šalyse buvo atkreiptas dėmesys į labai gerą studentų, atvykstančių iš Lietuvos, profesinį parengimą.

LMA veikla itin suaktyvėjo, 1999 m. įsijungus į „Socrates/Erasmus" programą.

Nukelta į 4 psl.

Po koncerto Marijos ir Petro Stakių atminimui Panevėžyje.

Sugrįžimai: Miežiškiai, Panevėžys, Čikaga

Koncertas Marijos ir Petro Stakių atminimui

Lapkričio 20 d. Panevėžio miesto dailės galerijoje (Respublikos 3) vyko neeilinis renginys — Sonatos ir Roko Zubovų fortepioninio dueto koncertas, skirtas Petro ir Marijos Stakių atminimui. Koncertą klausytojams dovanojo Audronė Užgirienė ir Dalia Anysienė, gyvenančios JAV, Čikagoje.

— Šis vakaras mums ypač brangus, kadangi Panevėžyje susirinko žmonės, įvairių pasaulio vėjų išblaškyti po visą pasaulį, bet niekada neužmiršę, kas, iš kur ir kodėl jie yra. Tos stiprios Panevėžio šaknys visą laiką juos traukė atgal: atsiminimai, kultūra. Savo vietos žemėje pojūtis sugrąžino juos vėl į Panevėžį, — sakė įžanginiame žodyje Rokas Zubovas, M. K. Čiurlionio proanūkis, o baigdamas paminėjo ir asmeninį sentimentą: — Būdamas už scenos supratau, kad manyje irgi yra lašelis panevėžiečio, nes ir mano mama yra gimusi Panevėžyje.

Plačiau apie koncerto intencijas kalbėjomės su viena vakaro iniciatorių, Dalia Anysiene iš Čikagos, JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos nare:

— Tėvelis Petras Stakė labai mėgo muziką. Jis net norėjo muziką studijuoti, bet, gavęs stipendiją, pasuko į teisę ir baigė Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. Jis gimė Miežiškiuose, netoli Panevėžio. Panevėžio teisme buvo pirmas jo darbas, čia jis susipažino su mūsų mama, Marija Šimonyte, ir Panevėžio Katedroje jie susituokė. Iš čia mūsų šeima pasitraukė į Vakarus. Kiti veža į Lietuvą tėvų pelenus, mes nutarėm atvežti muziką. Sonata ir Rokas Zubovai — labai mieli mūsų draugai. Man labai patiko Roko mintis ką nors duoti žmonėms. Rokas — tikras mokytojas, jis nori visus šviesti. Kai mama 2001 m. gruodžio mėn. mirė, pagalvojome, kad kažką reikia padaryti. Taip viskas ir susiėjo, — sakė Dalia.

Iš koncerto programėlės galima suprasti, kaip vakaro iniciatoriai ir atlikėjai surado vieni kitus. „Likimas lėmė, kad pianistai Sonata ir Rokas Zubovai praleido dešimt metų, mokydamiesi ir dirbdami JAV, Čikagoje, kur ir susipažino bei susidraugavo su Audrone Užgiriene bei Dalia Anysiene, jų šeimomis. Šie puikūs žmonės savo dėmesiu, šiluma stiprino ir globojo Sonatą ir Roką, jiems gyvenant toli nuo namų, tapo jų antrąja šeima. Sonata ir Rokas Zubovai yra nepaprastai laimingi, turėdami galimybę savo grojimu išreikšti meilę ir dėkingumą šiai nuostabiai šeimynai".

Teks atsiprašyti skaitytojų, kad šį kartą jie neras patiės koncerto, kuris iš tiesų buvo puikus, nes jame dalyvavo aukšto lygio menininkai profesionalai, recenzijos, nes netoks šio straipsnio tikslas. O tikslas — papasakoti apie sugrįžimus. Tą vakarą ši tema vystėsi įvairiausiais aspektais. Ir pats koncertas buvo kaip sugrįžimų, kuriuos dovanoja likimas, šventė. Apie tai kalbėjo ir Rokas Zubovas, pradėdamas koncertą: „Pradžiai pasirinkom Shakespeare inspiruoto ir Mendelssohn parašyto kūrinio 'Vasarvidžio nakties sapnas' uvertiūrą, kadangi galvojom, jog prieš 15 metų turbūt niekas iš mūsų negalėjo net įsivaizduoti to, kas dabar vyksta, — kažkokie sapnai, vizijos, nesuvokiami likimo pokštai, užgaidos ar dosnaus likimo lemtys mums leido išgyventi šiuos laikus. Ir dėl to mes visi esame čia".

Koncerte dar buvo atlikti W. A. Mozart, C. Debussy ir J. Brahms fortepioniniai kūriniai. Kadangi apie koncertą buvo paskelbta Panevėžio spaudoje, susirinko ne tik Stakių giminė, bet ir nemažas būrys panevėžiečių, iš JAV atvyko Dalia ir Audronė Stakytės su vyrais — Jurgiu Anysu ir Šarūnu Užgiriu. Dailės galerijos salė buvo pilna. Be abejo, klausytojus traukė ir garsios pavardės, ir neeilinė intencija: juk ne kasdien tėvų atminimą vaikai įamžina tokiu būdu.

Sonata ir Rokas Zubovai Lietuvoje

Koncerto programėlėje buvo rašoma: „Pianistai Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas yra kelių tarptautinių konkursų laureatai. Po studijų Lietuvos konservatorijoje abu pianistai išvyko į JAV, kur praleido 10 metų, studijuodami, dirbdami kūrybinį darbą, koncertuodami. Koncertinėse kelionėse aplankė ne tik daugelį JAV ir Kanados miestų, bet taip pat koncertavo Norvegijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Šveicarijoje. Šiuo metu abu gyvena Vilniuje, daug koncertuoja solo ir kartu, o taip pat ir su kitais Lietuvos bei užsienio muzikantais".

Pokalbio, kuris įvyko po koncerto, metu Rokas Zubovas papasakojo, kad po Naujųjų metų ruošiasi dviem kelionėms į Prancūziją, kur užsimezgė pedagoginiai ir koncertiniai ryšiai. Užsienyje nemažai pagrotą M. K. Čiurlionio kūrinių. „Žodžiu, eksportuojam lietuvišką, o importuojam pasaulio muziką", — sakė jis.

Rokas ir Sonata Zubovai — gerai Čikagoje ir apylinkėse pažįstami menininkai, nes ten rengdavo muzikos koncertų ciklus, kviesdavo iš Lietuvos koncertuoti solistus ir kolektyvus. Daugelis buvo priblokšti, kai sužinojo, kad Zubovai grįžta į Lietuvą. Kadangi visi veržiasi į Ameriką, natūraliai kyla klausimas, ar Zubovai nesigaili grįžę. Į šį klausimą atsakė Sonata Zubovienė:

— Iš tiesų — tai ne. Gyvenam pilnakraujį gyvenimą. Niekas iš mūsų prisiminimų ir jausmų Amerikai neatėme, todėl jaučiamės dvigubai turtingi — čia namai ir ten namai. Gyvenimas eina į priekį.

— Ar daugiau būnate Lietuvoje, ar užsienyje?

— Daugiau Lietuvoje, ir netgi savo koncertais prisistatome ne didžiuosiuose miestuose, o mažesniuosiuose miesteliuose — sukūrėme kultūrines programas ir bandome kultūriškai šviesti, emociškai ir dvasiškai auklėti provincijos jaunimą. Manom, kad nuo to darbo priklausys, kokia bus Lietuva. Tokios didžiausios mūsų ambicijos, — atsakė Rokas Zubovas.

— Dalia Anysienė vis sako: „Rokas — tikras mokytojas". Kaip tat atrodo tas Lietuvos mokinys? — klausiame dr. Roką Zubovą.

— Matyt, aš mėgstu mokyti, ir tas išėjo kažkaip natūraliai: Lietuvos muzikos akademijoje turiu studentų ir rengiam edukacines programas, 16-mečiui žmogui norim parodyti, kad egzistuoja ir kultūros patyrimo pusė. Mūsų projektas yra kompleksiškas: pateikiame ne vien muzikinę programą, bet ją sujungiam su literatūra, tapyba, šokiu, istorija. Bandom įsukti jaunųjų menininkų sąjūdį ir eiti į jaunuomenę mažuose miesteliuose. Vilnius, Kaunas, Klaipėda — gana prisotinti kultūrinių renginių. Mes važiuojame ten, kur labiausiai jų stinga. O labiausiai pasitenkinimo suteikia tai, kad, nuvažiavęs jau trečią-ketvirtą kartą, pradedi pažinti ne tik veidus, bet ir atrandi juose daugiau drąsos, išgirsti klausimų. Jaunimas ateina į susitikimus, ir jų akyse pamatai kažkokią naują šviesą. Tada supranti, kad tavo darbas yra prasmingas. Mes savo programą derinam su mokytojais, kad jie būtų toje pačioje barikadų pusėje. Pradžioje kai kurie mus sutiko skeptiškai, dabar patys imasi iniciatyvos, ieško mūsų.

— Kas finansuoja Jūsų programas?

— Tai pats opiausias klausimas. Bandžiau dvilypį finansavimą: iš miesto savivaldybių ir Kultūros ministerijos bei Kultūros ir sporto rėmimo fondo. Surinkome 30 proc. reikiamų lėšų, bet susitarėm su muzikantais, kurie, tikėdami ta mūsų idėja, pigiau groja, o jokių organizacinių išlaidų kaip ir nėra. Manau, kad per keletą metų atsiras ir finansų. Žmonės supras, kad tai prasminga ir verta dėmesio, — papasakojo Rokas Zubovas.

Neseniai Lietuvių fondas paskyrė didžiąją Antano Razmos premiją. Ji atiteko Vilniaus kvartetui. Vertinimo komisijon buvo pakviestas ir Rokas Zubovas. Jam buvo malonu, kad išeivija parodė jam pasitikėjimą. Jis labai patenkintas ir šios komisijos sprendimu, nes mano, kad Vilniaus kvartetas už 30 metų lietuviškos kultūros propagavimą apdovanojimą gavo pelnytai.

Miežiškių istorija

Prieš koncertą Audronė Užgirienė Vladislovą Marciušką iš Panevėžio pristatė, kaip kraštotyrininką. Jo šaknys yra tame pačiame Miežiškių kaime, kaip ir jos tėvelio. Po koncerto jo dalyviai buvo pakviesti į simpatišką „Puntuko" kavinę pabendravimui. Ten pasinaudojau proga ir pakalbinau Vladislovą, tikėdamasi daugiau sužinoti apie Miežiškius. Įsitikinau, kad ir panevėžiečiai yra užsikrėtę savo šaknų ieškojimu. Lietuviams prabudo istorinė sąmonė, kuri keletą dešimtmečių buvo užslopinta. Šiandien visi ko nors ieško, viena po kitos eina knygos apie miestelius, kaimus ir net gimines. Žinau, kad tuo pačiu užsikrėtusi ir Audronė Užgirienė, viena šio koncerto mecenačių.

Paklaustas, kaip įsitraukė į kraštotyrą, Vladislovas papasakojo, kad pradėjo nuo medžiagos apie savo giminę rinkimo. Vladislovo prosenelis turėjęs 9 vaikus, iš kurių 3 nepaliko palikuonių. Iš viso buvo surasta nei daug, nei mažai — apie 600 Kulbių giminės (iš motinos pusės) palikuonių, pasklidusių po pasaulį. Medžiaga buvo išleista knygele ir padauginta 150 vienetų. Po tu surengtas giminės suvažiavimas, kuris įvyko 2000 m. liepos mėnesį Miežiškių dvaro sode. Giminių susirinko 216, neskaičiuojant darželinukų. Buvo sukurtas filmas apie šį suvažiavimą.

Darbas prie giminės medžio paskatino Vladislovą eiti toliau: rinkti medžiagą apie Miežiškių kaimą. Baigęs savo darbą, Vladislovas kreipėsi į tėviškėną, žinomą kalbininką Joną Šukį. Šis mintį apie knygą sutiko džiaugsmingai: „Laukiau šito". Kalbininkas parašė ir kai kurias knygos dalis: apie Miežiškių tarmę, pirmuosius paminėjimus istorijos šaltiniuose ir kt.

— O nuotraukų surinkta daugiau negu reikia, — pasakojo V. Marciušką, — nes nuo 1918 m. Miežiškiuose buvo garsus fotografas Vincas Ferinauskas. Jo nuotraukų yra Šiaulių fotografijos muziejuje. 3 gavome iš muziejaus, toliau rinkau pas žmones. Ėjau per kaimus, kaip Jonas Šukys, rinkdamas medžiagą disertacijai.

Pasirodo, Miežiškių vardas žinomas jau nuo 1586 m. Iš Miežiškių kilę 6 mokslo daktarai; žinoma dailininkė Birutė Žilytė, kuri laurus skina Europoje; miežiškietė architektė Švabauskienė, pirmoji Europoje pritaikiusi kvartalinį restauravimo metodą Vilniaus senamiestyje; čia gimė lituanistas Juozas Masilionis, kuris prieš daugiau kaip metus mirė Čikagoje. Jie su miežiškėnu Petru Stake ir Bernardu Buču (Salomėjos Nėries vyru) buvo 1926 m. Panevėžio gimnazijos abiturientai...

— Mūsų knyga labai skiriasi nuo kitų, panašių knygų apie miestelius. Tose, kurios buvo patekusios į mano rankas, labai švelniai parašyta apie pokarį. O mes rašysim tiesą — be komentarų, be politikos, tik faktus. Yra rizikos. Buvo ir grasinimų, jeigu tą ar tą paminėsi... Bet, kiek Dievas skyrė gyventi, tiek ir gyvensiu, — užbaigė pasakojimą Vladislovas Marciuška, o nuo atsakymo į klausimą, ką jo kraštiečiai ir jis pats galvoja apie šių dienų Miežiškius ir Lietuvą, išsisuko:

— Žmonės nepaprastai nusivylę, nepastovi padėtis mūsų Lietuvėlėj, tačiau toliau nekalbėsiu, nes apie politiką reikia išmanyti.

Čia priėjo Dalia Anysienė, ir tą patį klausimą uždaviau jai.

— Jums tikriausiai gaila žiūrėti į Lietuvą? Štai kraštotyrininkas sako, kad žmonės nusivylę, kad padėtis nestabili...

— Lietuviai visada taip sakys. Aš to išmokau. Toks lietuvių būdas. Niekad rojaus Lietuvoje nebus, kaip jo nebus ir niekur kitur pasaulyje, — atsakė Dalia Anysienė. — Lietuviai taip kalba, lyg jie būtų išradę nusikalstamumą, korupciją ir visa kita. Užtenka paskaityti Shakespaere, kad suprastum, kaip yra iš tikrųjų. Man Lietuvos buvo gaila, kai aš čionai buvau atvažiavusi sovietų laikais. O dabar yra problemų, kaip ir visame pasaulyje. Mes su Jurgiu esam gerokai pavažinėję po pasaulį ir esame matę daug prastesnių vietų, bet ir tų žmonių nesinori vadinti vargšais, nes jie moka džiaugtis tuo, ką turi, jie moka džiaugtis gyvenimu. Lietuviai supranta, kad gali būti kitaip. Lietuviai save lygina su idealais ir dėl to save plaka: žiūrėkit, kokie mes prasti, — sakė Dalia Anysienė.

Audronė V. Škiudaitė

Pianistai Rokas ir Sonata (Deveikytė) Zubovai.

Dirigentas prof. Donatas Katkus ir jo vadovaujamas Šv. Kristoforo orkestras š.m. lapkričio 6 d. Arsenalo salėje.

„Muzikos ruduo" atnešė pavasarį

Kelią į tėvynę surado, dingęs karo metais kūrinys — Vlado Jakubėno „Preliudija ir triguba fuga" (1929) styginių orkestrui.

Dirigento prof. Donato Katkaus ryšių su užsienio menininkais dėka, Lietuvoje įvyko muzikinė sensacija: pirmą kartą po karo nuskambėjo V. Jakubėno „Preliudija ir triguba fuga". Ją šių metų lapkričio 6 d. atliko Šv. Kristoforo styginių orkestras.

Apie šį, karo metais dingusį, veikalą turėjome labai mažai informacijos. Iš V. Jakubėno kūrinių sąrašo ir iš jo straipsnių prieškario spaudoje žinojome tik pavadinimą. V. Jakubėnas (1928 m. baigęs Rygos konservatoriją) tobulinosi kompozicijos srityje Berlyno Muzikos akademijoje pas austrų kilmės kompozitorių neoromantiką Franc Schreker, kuriam vadovaujant, greitai įvaldė realistinę neopolifoniškąją kompozicijos kryptį. Tai jo kūriniai „Preliudija ir triguba fuga" styginių orkestrui, Styginių kvartetas op. 4 (1931), „Melodija — legenda" smuikui ir fortepijonui (1931) ir kt., vos tik sukurti buvo atlikti Berlyne. Ir vėliau „Preliudija ir triguba fuga" ne kartą skambėjo, kaip ypač pavykęs kūrinys, F. Schreker diriguojant.

Lietuvoje tas puikus kūrinys turėjo kitokį likimą. Trečiajame dešimtmetyje nebuvo tokio muzikinio kolektyvo, kuris galėtų sugroti moderniai parašytą veikalą. Teko laukti 1937 m., kol Kauno Radiofono orkestras išaugo į maždaug visą sąstatą, ir tai įveikė tik vieną dalį — „Fugą". (V. Jakubėno str. „Pirmadienio koncertas Radiofone" *Lietuvos aidas*. 1937.X.26). Antrą kartą minėtas kūrinys suskambėjo 1939 m. Apie tai sužinome iš V. Jakubėno str. „Baltijos valstybių muzikų konferencija". (*Lietuvos aidas*. VI 15). Ten autorius apgailestauja, kad kūrinys buvo atliktas ne visas, bet fugos styginių grupę sudarė daugiausia žydų tautybės muzikantai, o 1939 m. politinė situacija juos vertė imtis saugumo, todėl orkestras buvo ne visas. Šią menką informaciją papildo 1975 m. kompozitorius Jeronimas Kačinskas. Tai buvo renginys New Yorke, suorganizuotas dr. Jono Lenktaičio specialiai pagerbti V. Jakubėną (po metų jis mirė). Tą gruodžio 13-osios vakarą prof. Jeronimas Kačinskas skaitė V. Jakubėno kūrybinio gyvenimo apžvalgą. Joje buvo išsakytos ir tokios mintys: „Vlado Jakubėno 'Preliudas ir trilypė fuga' styginių orkestrui, bei I simfonija, kuriuos man teko keletą kartų Lietuvoje diriguoti, reprezentuoja V. Jakubėną, kaip modernų trečiojo dešimtmečio kompozitorių. Tai tobulai išbaigti simfoniniai kūriniai su puikiai valdoma *modernia garso technika*" (*Jeronimas Kačinskas*. 1997 p.232). Ir pagaliau 2001 m. prof. D. Katkaus susitikimas su svečiu iš Vokietijos: smuikininkas ir pianistas Kolja Lessing, išvykdamas iš Vilniaus, padovanojo kažką lietuviško... Tai ir buvo V. Jakubėno „Preliudija ir triguba fuga", parašyta dar besimokant Berlyne.

Taigi „dingęs" kūrinys atsirado ir suskambo Lietuvoje 2002 lapkričio 6 d. Arsenalo salėje, kurį pasigėrėtinai atliko jau minėtas Šv. Kristoforo styginių orkestras, diriguojamas prof. D. Katkaus. Dirigentas švytėjo kūrybiniu džiaugsmu, o muzikos profesionalai turėjo progą išgirsti dar nepažintą jiems trečiojo dešimtmečio kūrinį. Malonu buvo girdėti kompozitorių Vytautą Barkauską, vieną dabartinės moderniosios muzikos didžiųjų, sakant, kad jam nepaprastai patiko kūrinys. Susidomėjimas V. Jakubėno kūryba Lietuvoje auga, ypač po tokių premjerų kaip minėtoji.

Artėjant V. Jakubėno šimtmečiui (2004), ne tik džiaugiamės, bet ir planuojame klausytojams pateikti Lietuvoje dar daugiau neskambėjusių Vlado Jakubėno kūrinių.

Irena Skomskienė

Lietuviški kryžiai iš Kolumbijos

Šių metų lapkričio 11 d. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos parodų salėje atidaryta Adomo Varno nuotraukų ir trečios kartos lietuvio Alekso Eugenijaus Kulviečio Suarez paroda „Lietuviška kryždirbystė Lietuvoje ir Kolumbijoje", kuri įtraukta į Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus kryždirbystės propagavimo programą. Paroda aplankė didžiuosius Lietuvos miestus — liepos 17 d., Pasaulio lietuvių vienybės dieną, ji buvo atidaryta Kaune, M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, rugsėjo 12 d. Klaipėdos universitete. Kaune parodos atidarymą savo dalyvavimu pagerbė Lietuvos garbės konsulė Bogotoje L. Didžiulienė su vyru.

UNESCO parodų salėje eksponuojama 16 A. Varno kolekcijos kryžių nuotraukų ir 70 A. E. Kulviečio Suarez pastatomų 40 cm aukščio kryžių, koplytstulpių bei stogastulpių, sukurtų pagal autentiškus mažosios architektūros pavyzdžius.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, didžiausias ir seniausias Lietuvos dailės muziejus, nuo pat įkūrimo 1921 m. rinko, dokumentavo ir propagavo lietuviškos kryždirbystės pavyzdžius, turi sukaupęs didžiulį kryžių ikonografijos archyvą. 2001 m. UNESCO paskelbus lietuvišką kryždirbystę ir jos simboliką pasaulio nematerialaus paveldo šedevru, greta tokių pasaulio kultūros reiškinių kaip Garifunos kalba, šokiai ir muzika (Belizas), Kutiyattamo sanskrito teatras (Indija), Gruzijos polifoninės dainos ir kt. (iš viso 19 pozicijų), muziejus atnaujino etnografines ekspedicijas, kurių metu fiksuoja senuosius ir naujuosius medinius kryžius, ieško kryždirbystės amato apraiškų lietuvių išeivių telkiniuose užsienyje. Išlaikę laiko bandymus ir sovietinio griovimo epochą Lietuvoje, kryžiai bei koplytstulpiai išeivijos lietuviams visada buvo tautinio identiteto, gimtosios žemės ir sugrįžimo vilties simbolis. Išeivijoje juos drožė etnokultūros specialistas Ignas Končius, tapytojas Eugenijus Ginvill-Kulvietis ir kt. XX a. pradžioje apie lietuviškus kryžius, jų kilmę, tipus, simboliką rašė V. Šukevičius, M. Brenšteinas, J. Basanavičius, P. Galaunė, A. Rūkštelė, J. Baltrušaitis ir kt. Pagal P. Galaunės 1930 m. knygoje *Lietuvių liaudies menas* pateiktus kryžių, stogastulpių ir koplytstulpių tipinius piešinius kryžius drožė ne vienas išeivijos lietuvis, jais naudojosi ir A. E. Kulvietis Suarez, kurio senelis į Kolumbiją atvyko su pirmąja ir vieninTele lietuvių išeivių banga 1948 m.

A. E. Kulvietis Suarez, gimęs 1978 m. antrame pagal dydį Kolumbijos mieste Medeline, iki šiol gyvena senelio tapytojo E. Ginvill-Kulviečio (1883-1959) namuose, yra išsaugojęs jo drožtų nedidelių kryžių. Pirmą kartą tikrus kryžius Aleksas pamatė prieš pat parodos atidarymą Kaune, Karo muziejaus sodelyje. Alekso drožtų kryžių įvairovė apima visus etnografinius Lietuvos regionus, jie pasižymi originalia autoriaus traktuote. Stiebai stačiakampiai, kryžmos puoštos geometriniais ir augaliniais ornamentiniais motyvais, koplytėlėse įkomponuotos šventųjų statulėlės, apačioje — miško žvėrių figūrėlės. Aleksas drožia ir 4-5 m. aukščio kryžius, kurie puošia jo namų kiemą. Medelino universiteto (Universidad Pontificia Bolivariana) bažnyčią. Kryžius universitetui buvo padovanotas po šių metų pavasarį surengtos parodos, kuri sulaukė Bogotos mero, žymaus lietuvio A. Mackaus dėmesio. Baigęs ekonomikos mokslus šioje aukštojoje mokykloje, autorius yra surengęs ir daugiau savo tapybos bei kryžių parodų Medeline. Kolumbijoje autoriaus visuomeninė veikla ir laisvalaikis yra skirtas lietuvių telkinio aktyvinimui ir lietuvybės puoselėjimui. Bendruomenės nariai kiekvienais metais švenčia Vasario 16-ąją, organizuoja parodas, gamina lietuviškus patiekalus. Retas jaunuolis taip entuziastingai domisi Lietuva, seka ir kaupia informaciją apie protėvių žemę, kepa lietuvišką duoną, kuria vaišino parodos atidarymo metu. Aleksas sako, kad jaučiasi esąs lietuvis, turi Lietuvos pasą, nors ir nėra gimęs Lietuvoje. Atvykęs į protėvių žemę, jis Klaipėdos universitete mokėsi lietuvių kalbos, susitiko su savo giminaičiais ir Pasaulio taikos žygio dviračiais dalyviais, kurie 1998 m. gyveno jo namuose, viešėdami Kolumbijoje. Jo dovanotą suvenyrą su Kolumbijos ir Lietuvos vėliavomis taikos žygio dalyviai išlaikė visos kelionės metu ir Aleksas prisipažįsta, kad ryšys tarp šių dviejų kraštų itin stiprus jo širdyje. Be parodinės veiklos Lietuvoje, jis planuoja rinkti medžiagą monografijai apie senelio kūrybinį palikimą. Savo kūrybą A. E. Kulvietis Suarez suvokia, kaip lietuviško tradicinio amato tąsą, galinčią pažadinti tėvynės meilę jaunų lietuvių, gimusių išeivijoje, krūtinėse. Jis taip pasisako apie kryžius ir savo meilę jiems:

„Lietuviškas kryžiau, esi vilties balsas Lietuvos jaunimui ir naujajai kultūrai! Būti lietuviu šiandien nėra lengva, neužtenka juo gimti ar kalbėti lietuviškai. Labai svarbu įvertinti tradicinę mūsų tautos kultūrą ir identifikuoti save su tautiniais papročiais.

Prabėgo daug metų, kai supratau, ką reiškia būti lietuviu. Prabėgo vienuolika nepaliaujamo darbo metų užmezgant ryšį su Lietuvos kultūra ir kovojant už lietuviškos kultūros idealus tokioje šalyje kaip Kolumbija. Šiandien per kultūrinę ir meninę veiklą sugebėjau atgaivinti lietuvių koloniją Kolumbijoje. Noriu įkvėpti jaunuosius lietuvius, gimusius Kolumbijoje, pamilti kitą savo prigimtinės kultūros pusę.

Seniai suvokiau tą reikšmę, kurią turi lietuviško kryžiaus simbolis, todėl būtina, kad tai suvoktų ir kiti jaunuoliai, kad atrastų tiesiausią kelią prie tautinio identiškumo. Su Lietuva esu susijęs keliais aspektais — giminystės, meniniu, ir tikiuosi, kad galėsiu būti naudingas Lietuvai, kokią įsivaizduoju.

Šiuo metu galiu grąžinti tai, ką mano senelis Eugenijus Kulvietis davė mano šeimai. Išvykęs iš Lietuvos jis atvažiavo į Kolumbiją, kad pasėtų naujas sėklas, kurios užaugo ir davė vaisių. Dabar aš pasėsiu vieną mažą sėklytę Lietuvoje, kad ji užaugtų ir duotų vaisių geresnei Lietuvai.

Noriu padėkoti Eugenijui Kulviečiui už savo atsiradimą. Ši diena ypatinga tuo, kad galiu išreikšti padėką savo talentu ir kūryba, kurią jis man perdavė".

Kartu eksponuojama dailininko Adomo Varno kolekcijos dalis — XIX a. pr. — XX a. pr. lietuviškų kryžių, stogastulpių ir koplytstulpių nuotraukos, — sudarančios lietuviškos kryždirbystės ikonografijos lobyną. Muziejuje saugomoje A. Varno kolekcijoje yra per 1,000 stiklo negatyvų, 261 padidinta nuotrauka. Šioje parodoje eksponuojamos nuotraukos buvo pristatytos 2001 m. surengtoje M. K. Čiurlionio parodoje Varšuvoje. Tai vertingas šaltinis jaunesnės kartos medžio drožėjams, siekiantiems išlaikyti autentiškos kryždirbystės tradiciją. **Rūta Samuolytė**

Trečiosios kartos Pietų Amerikos lietuvio Alekso Eugenijaus Kulviečio-Suareso drožti kryžiai.
Kęstučio Vanago (Elta) nuotrauka

Poezija ir muzika — spindinčioje giesmėje

Zitos Kirsnauskaitės ketvirtosios poezijos ir prozos knygos *Spindinti giesmė* (2002, leidykla „Apyaušris") pristatyman sugužėjo žymiai daugiau klausytojų nei į ankstesniąsias. Vilniaus mokytojų namų svetainė lapkričio 10 dienos popietę buvo kaupina. Padidėjusį susidomėjimą galima paaiškinti vis tvirčiau skambančiu lyrinės-sakralinės poezijos kūrėjos balsu ir dar nedažnai poezijos knygų leidyboje pasitaikančiu atveju — poezijos ir muzikos sinteze. Žinomas chorų dirigentas ir kompozitorius, profesorius Lionginas Abarius septyniems Z. Kirsnauskaitės poetiniams tekstams sukūrė muziką. Jų gaidos išspausdintos šioje knygoje. Giesmes pagiedojo patsai jų autorius (akompanavo Daina Abariūtė-Lazauskienė), o romansus — Lietuvos operos ir baleto teatro solistė Irena Jeriominaitė (akompanavo Linas Dužinskas). Jų pasirodymą klausytojai sutiko labai šiltai.

Skaitovas Juozas Šalkauskas paskaitė pluoštą Zitos Kirsnauskaitės eilėraščių. Literatūros kritikas Alfredas Guščius apibūdino jos vaisingą kūrybinį kelią, palinkėdamas įvairinti poetinių priemonių paletę, gilinti religinę problematiką, neiti tik vienu gerai pažįstamu „poetinės pievelės" taku. Pasitelkęs religinės poezijos kontekstą, kritikas priminė žymaus poeto, vienuolio pranciškono Leonardo Andriekaus prisipažinimą knygoje *Pasilikau tik dangų mėlyną* (1991) apie tai, kad „kai kurie bičiuliai net linkėjo pasilikti toje nuolankioje poetinėje būsenoje" (ilgesingai, su ryškia „krikščioniška rezignacija" apdainuojant rūpintojėlius, Sopulingąją Motiną, šventuosius ir pan.). Tačiau poetas pajuto, kad negali likti nuošalėje nuo Lietuvos istorijos, socialinių problemų, nuo jos dabarties... Žiūrėjimas į pasaulį pro religinę prizmę („sub specie aeternitatis") neturi susiaurinti autoriaus teminio akipločio, nublankinti dabarties paveikslo, atitolinti nuo šiuolaikinio žmogaus rūpesčių. Poetas, kaip ir kūrėjas apskritai, keičiasi keisdamas savo kūrybos adresatą. Taip vyksta gyva, polemiška meno ir tikrovės dialektika. Amžinosiomis, dvasingosiomis nuostatomis pasirėmus, įmanoma ginčytis, kovoti su pasaulio blogiu ir jį įveikti. Pasiklausius naujų Zitos Kirsnauskaitės eilių (kurias, beje, ji skaito itin įtaigiai), buvo girdimi naujoviški lyrinio subjekto ir tikrovės sąskambiai, jaučiama įvairėjanti pietinio balso moduliacija.

Sveikindamas savo kūrybinės organizacijos aktyviąją narę, poetę Zitą Kirsnauskaitę, Lietuvos nepriklausomųjų rašytojų sąjungos pirmininkas (beje, patsai puikus poetas) Vladas Buragas kalbėjo apie bedvasį plyšį, atsiradusį sovietinės tikrovės metais, kai į žodžius Dievas, religija, kunigas, bažnyčia buvo žiūrima kaip pro mikroskopą, ieškant juose „bacilų", kenksmingų bedvasį „komunizmą" kuriančiai liaudžiai. V. Buragas džiaugėsi, kad šiandien tąjį plyšį sėkmingai užglaisto ir Zita Kirsnauskaitė, ir kai kurie kiti poetai, prozininkai, kurių dauguma priklauso Nepriklausomųjų rašytojų sąjungai.

Susitikimuose su poete Zita Kirsnauskaite dalyvauja JAV ambasados Lietuvoje ambasadoriaus pavaduotojas William F. Davnie, jau neblogai kalbantis lietuviškai. Tačiau jis į ilgas kalbas nesileidžia, o ima į rankas įspūdingąjį škotišką dūdmaišį ir groja juo. Šįsyk jis pagrojo porą liuteroniškų giesmių.

Alfredas Guščius

Užmegztas svarbus ryšys

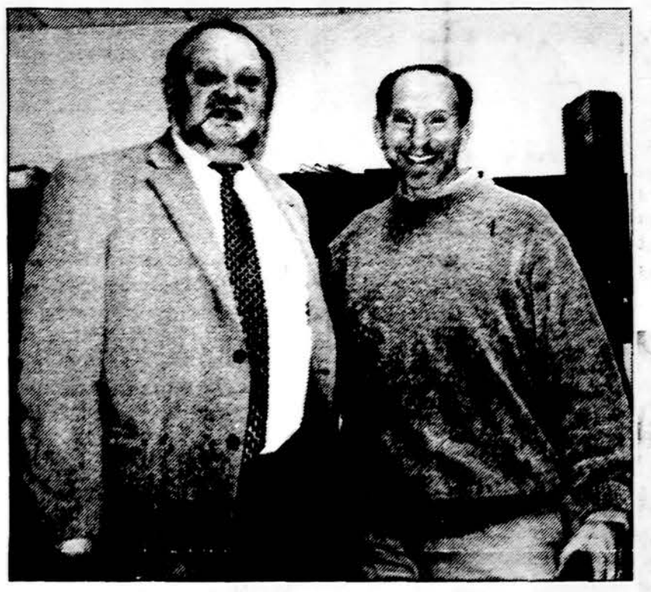

Viceministras Juozas Širvinskas ir Director Lyric Opera center for American Artists Richard Pearlman.

Š.m. lapkričio 7 d. Algis Grigas suorganizavo susitikimą tarp Lietuvos Kultūros viceministro Juozo Širvinsko ir Čikagos „Lyric" operos direktoriaus Richard Pearlman.

Prie Lietuvos Operos ir Baleto teatro yra įsteigta Operos studija, kuri pradės savo darbą nuo 2003 m. sausio 1 dienos. Studijos tikslas yra sudaryti profesionalias sąlygas jauniems dainininkams pasiruošti operos scenai. „Lyric" operos studija jau veikia daugiau kaip 30 metų. Šiuo metu joje stažuojasi 10 dainininkų. Iš 570 kandidatų konkurso keliu į šią studiją pateko tiktai du. Š.m. gruodžio 20 d. Lietuvoje bus kandidatų į studiją konkursas. Lietuvos Operos studijos vadovu sutiko būti prof. Virgilijus Noreika.

Susitikimo su viceministru metu direktorius Richard Pearlman sutiko padėti Lietuvos Operos studijai, pasidalindamas savo praktika šioje srityje.

Nauju žvilgsniu į Lindę–Dobilą

Atkelta iš 1 psl.

Pranešėja įžvelgė moderniška dramų bruožą. Dėl autoriaus pavaizduoto aplinkos ir personažų nesusikalbėjimo jos primena absurdo dramą. Lindė-Dobilas manė, jog dramų rašymas — greitesnis būdas susisiekti su skaitytojais. Dramaturgas pjesėse ieško savito kelio, atmesdamas tradicinį dramų kūrimo būdą. Jose itin atsiskleidė realybės ir kūrinio vyksmo gretinimas — natūralumas.

Lindė-Dobilas, mokėjęs penkias kalbas, plačiai domėjosi Immanuelio Kanto, Friedrich Schiller, Friedrich Niezche, Johann Wolfgang Goethe veikalais. Konferencijos dalyvė Jadvyga Bajarūnienė pranešime „Johann Wolfgang von Goethe asmenybės ir kūrybos traktuotė Julijono Lindės-Dobilo eseistikoje" kaip tik aptarė Lindės-Dobilo ir Goethe asmenybės bei kūrybos ryšius. Pranešėja iškėlė kai kurias Lindės-Dobilo idėjas, įkvėptas šio vokiečio genialaus poeto, aptarė tautiškumo, žmogaus prigimties mene klausimą, genialumo sampratą. Be abejo, palyginamųjų tyrinėjimų dar laukia Lindės-Dobilo bei kitų Vakarų Europos autorių kūrybos sąsajų aptarimas. Tokiu būdu labiau išryškėtų Lindė-Dobilas, kaip vakarietiškosios dvasios, asmenybė.

Apie rašytojo estetinės sąvokos eklektiškumą kalbėjo Aušra Jurgutienė pranešime „Wilhelm Dilthey hermeneutikos įtaka Julijono Lindės-Dobilo literatūros supratimui". Ne tik iš žymaus to meto vokiečių filosofo Dilthey, bet ir Benedetto Croce, Oskar Walzel, Friedrich Gundolf, Lindė-Dobilas perėmė paviršines idėjas ir sukūrė savitą kūrybos sampratą. Vakarų Europos rašytojai Lindei-Dobilui buvo autoritetai, padedantys smelktis į sudėtingą dvasios pasaulį. Eseistiniuose straipsniuose rašytojas gilinosi į amžinumo, tautiškumo, idealybės ir tikrovės prieštaringas problemas.

Lindė-Dobilas vakarietiškomis įžvalgomis, savitu mąstymu kultūros žmonėms turėjo tiek tiesioginės, tiek netiesioginės įtakos. Jo mintys apie tautiškumą, nacionalinį charakterį, amžiną moteriškumą aktualios ir šiandien. Jonas Šlekys supažindino su Lindė-Dobilu, turėjusiu tiesioginės įtakos prozininkės Onos Pleirytės-Vaidilutės (1882-1936) sąmonėjimui. Juk ji, rašytojo paveikta, įsijungė į lietuviškosios spaudos platintojų ratą. Ši konferencija — Julijono Lindės-Dobilo aktualinimo pradžia.

Laimutė Tidikytė

Muzikos mokyklų kongresas

Atkelta iš 2 psl.

Tai ne tik studentų ir pedagogų mainai, koordinavimas ir dalyvavimas kitų šalių organizuojamuose projektuose, bet ir Lietuvoje įvykdyti tokie stambūs tarptautiniai projektai, kaip „Erasmus dirigavimo kursai" Vilniuje 2000, 2001, 2002 metais; Tarptautinis seminaras kino mokykloms Vasaros video studija Neringoje 2001, 2002 bei dar įvyksianti 2003 metais.

Kasmet AEC kongresas organizuojamas kitoje šalyje (1999 m. Rumunijoje, 2000 m. Italijoje, 2001 m. Olandijoje). Šis kongresas, vykęs Lietuvos Muzikos akademijoje — pirmasis Baltijos valstybėse. Tai didelis Muzikos akademijos, vadovaujamos prof. dr. J. Antanavičiaus, pripažinimas bei Tarptautinių ryšių skyriaus ir jos kolektyvo — vedėjos doc. L. Bakienės, projektų koordinatorės R. Rimšaitės, koordinatorės K. Valentonienės veiklos rezultatas.

Kongresas buvo organizuotas kaip ilgalaikis bendro projekto „Europos studijų erdvės kūrimas" darbinis procesas, kurio jungtinėse sesijose buvo sprendžiamos aukštojo muzikos mokslo reformos ir inovacijos problemos: tarptautinis studijų ir diplomų pripažinimas, Bolonijos deklaracijos keliami uždaviniai Europos aukštosioms mokykloms, studijų kokybės vertinimas ir kontrolė, aukštojo muzikos mokslo akreditacija.

Kongreso sesijoje „Vietinės perspektyvos" buvo nagrinėjama Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Baltarusijos muzikinio ugdymo patirtis. Visos šios nedidelės ir ne itin turtingos šalys muzikinio švietimo srityje yra pasiekusios tokių aukštų rezultatų todėl, kad turi susiformavusią gerą ugdymo sistemą: nuo vaikų muzikos mokyklų per viduriniąją grandį (konservatorijas) „piramidės" viršūnę — Muzikos akademiją — pasiekia patys gabiausieji ir talentingiausieji. Čia daug triūso įdeda LMA katedrų vedėjai, pedagogai, kurie važinėja į tas mokyklas ir konservatorijas, praveda seminarus, teikia metodinę paramą ir todėl gerai žino, kad, tarkim, po trejų metų iš kurios mokyklos į Muzikos akademiją stos talentingas smuikininkas ar klarnetistas. Vakarų Europos šalys tokios subalansuotos sistemos neturi. Tačiau Lietuvos muzikai nerimauja, kad, vykdant dabartinę švietimo reformą, nenukentėtų ilgus metus kurta ir gerus rezultatus duodanti muzikinio ugdymo sistema. Suprantama, kad muzikinės studijos reikalauja nemažų finansinių investicijų, bet tai gerai supranta senas muzikavimo tradicijas turinčios Vakarų Europos valstybės.

Antroje kongreso sesijoje „Bolonijos procesas" buvo svarstomi bakalauro ir Magistro ciklai, ruošiant muzikus profesionalus. Bolonijos deklaraciją 1996 m. pasirašė visų Europos Sąjungos šalių švietimo ministrai. Šiuo dokumentu Europos sąjungos valstybės patvirtino, siekiančios atviros mokslo ir studijų erdvės kūrimo. Kalbama ne apie turinio suvienodinimą, bet apie galimybę, pradėjus studijas vienoje šalyje, tęsti jas kitoje.

Apie tai buvo diskutuojama trečiojoje kongreso sesijoje „Svarbūs Bolonijos Deklaracijos komponentai": kreditų sistemos naudojimas aukštosiose muzikos mokyklose bei studijų kokybės vertinimas.

Šis Lietuvoje vykęs kongresas yra vertinamas, kaip Lietuvos aukštojo universitetinio mokslo integracijos dalis į Europos Sąjungos sistemas.

Aušra Motuzienė
Lietuvos Muzikos akademijos docentė